

УДК 37

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.86.12>**О. В. Луценко**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов природничих факультетів
Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Н. М. Семініхіна

асистент кафедри іноземних мов економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Професійна підготовка вчителів є ключовим фактором для успішного розвитку суспільства та культури країни. Для досягнення цієї мети, необхідно спрямовувати зусилля на постійне оновлення педагогічної освіти, розвиток нових методів та засобів навчання, а також забезпечення вчителів доступом до актуальних знань та інформації. Цифрове суспільство 21 століття суттєво змінило вимоги до робочих місць і до працівників. Індустрія 4.0 є важливою тенденцією в сучасному світі і визначає майбутнє промисловості та робочої сили. Ця революція передбачає використання різноманітних технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей, автоматизація процесів, віртуальна реальність та інші, що дозволяють оптимізувати виробничі процеси та збільшувати продуктивність. Однак, зміна підходу до навчання та роботи не стосується тільки технологій, але й культурно-психологічних змін, що відбуваються в суспільстві. Вимоги до працівників стають все вищими, тому що технології стають складними і потребують спеціальних знань та навичок.

Сучасна освіта більш зосереджена на учневі та його потребах. Учень повинен бути в центрі уваги навчального процесу, і навчальна програма повинна бути пристосована до його індивідуальних потреб та здібностей. Одним з ключових елементів сучасної освіти є можливість взаємодії між учнями. Саморегульоване навчання є важливим елементом ефективного навчального процесу, оскільки воно допомагає учням керувати своїм власним навчанням та досягати високих результатів. Мета дослідження – окреслити сучасні тенденції розвитку освіти та особливості підготовки вчителів до сучасних викликів суспільства. Для досягнення поставленої мети використано теоретичні методи дослідження – аналіз, синтез, інтерпретація, узагальнення. Вчителям потрібно мати адаптивне мислення, оскільки сучасна освіта постійно змінюється, тому вони мають бути готові до змін і швидко адаптуватися до нових вимог. Це означає, що вчителі повинні бути готові розвивати нові стратегії навчання та використовувати нові технології для створення більш ефективних уроків. Відкрите мислення вчителя дозволяє досліджувати нові ідеї та методи навчання. Державна політика має спрямовуватися на забезпечення якісної професійної підготовки вчителів, зокрема через розвиток вищої освіти, створення програм підвищення кваліфікації та інші заходи.

Ключові слова: сучасна освіта, майбутній вчитель, професійна підготовка, освіта 21 століття, цифрове суспільство.

Постановка проблеми. Світ освіти швидко змінюється, і для вчителів важливо йти в ногу з останніми тенденціями та технологіями. Підготовка вчителів є одним із найважливіших заходів державної політики будь-якої країни. Дослідження світових тенденцій є необхідною умовою інноваційних реформ професійної підготовки вчителів. У сучасному світі вітчизняна система вищої освіти стрімко розвивається під впливом процесу глобалізації. Професійна підготовка вчителів є ключовим фактором для успішного розвитку суспільства та культури країни. Для досягнення цієї мети, необхідно спрямовувати зусилля на постійне оновлення педагогічної практики, розвиток нових методів та засобів навчання, а також забезпечення вчителів доступом до актуальних знань та інформації. Крім

того, важливо створити умови для професійного зростання вчителів, забезпечити можливість взаємодії з колегами та використання передових педагогічних практик. Державна політика має спрямовуватися на забезпечення якісної професійної підготовки вчителів, зокрема через розвиток вищої освіти, створення програм підвищення кваліфікації та інші заходи. Необхідність створення умов для залучення талановитих та амбітних людей до професії вчителя, зокрема шляхом покращення умов праці та збільшення рівня оплати. Це дозволить забезпечити якість навчання та розвиток вітчизняної системи освіти в цілому. Роль вчителя суттєво змінилася в сучасному світі, і більше не обмежується простим передаванням знань, як це було раніше. Учитель сьогодні виступає як фаси-

літатор, який допомагає учням здобувати знання і навички, сприяє розвитку їхніх здібностей та підготовці до життя у 21 столітті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемами розвитку педагогічної освіти у світовому освітньому просторі та питанням професійної підготовки фахівців у різних країнах світу переймалися у своїх дослідженнях Н. Авшенюк, Н. Бідюк, К. Годлевська та ін. У своїй розвідці ми орієнтуємося на праці таких зарубіжних дослідників: Бонк, Пренксі, Сорден, Періс Хаммонд, Орей. Як європейська держава, Україна має орієнтуватися на участь у формуванні загальноєвропейського освітнього простору у процесі конструктивного діалогу із Заходом. Проблеми особистісного та професійного розвитку в процесі професійної підготовки педагогів були і залишаються об'єктом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Мета статті. Головною метою статті є окреслення тенденцій розвитку освіти та особливості підготовки вчителів і підготовку до сучасних викликів суспільства. Для досягнення поставленої мети використано теоретичні методи дослідження – аналіз, синтез, інтерпретація, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. 21 століття – це ера швидкого розвитку технологій та зміни у підходах до навчання. Отже, для підготовки вчителя до роботи в класі 21 століття потрібні певні знання, навички та компетенції. Цифрове суспільство суттєво змінило вимоги до робочих місць і до працівників. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють працювати з будь-якого місця, а зростаючий обсяг даних та швидкість інформаційного потоку потребують від працівників не тільки функціональних знань, але й широкого спектру навичок, які включають креативність, критичне мислення, співпрацю та ефективне спілкування. Орієнтація на людей стає важливою для робочого середовища, де працівники можуть працювати в команді над проєкт, співпрацювати та обмінюватися ідеями. Прозорість у спілкуванні є важливим елементом такого середовища, що дозволяє працівникам відкрито обговорювати проблеми та шукати спільні рішення. Навички готовності до робочого місця (4Cs) стали необхідними для успішної кар'єри в цифровому суспільстві. Критичне мислення дозволяє працівникам аналізувати та розв'язувати проблеми, а креативність дозволяє знайти нові шляхи розвитку та інновацій. Співпраця є важливою для роботи в команді та досягнення спільних цілей, а навички ефективного спілкування дозволяють передавати інформацію та ідеї. Тепер, крім традиційних функціональних навичок, які були важливими у минулому, працівники повинні мати розуміння сучасних технологій, уміння працювати в команді та спілкуватися з колегами, а також бути твор-

чими та готовими до постійного навчання [1]. З появою нових технологій та розвитком глобалізації, вимоги до набору навичок на робочому місці зазнали значних змін. Серед яких можемо виділити наступні: 1) Цифрова грамотність: У 21 столітті необхідно мати навички використання комп'ютера та програмного забезпечення, зокрема програм для створення презентацій, обробки даних, електронної пошти та соціальних мереж. У 20 столітті, такі навички не були необхідними; 2) Гнучкість та адаптивність: У 21 столітті, люди повинні бути готові до змін, швидко вчитися та адаптуватися до нових технологій та методів роботи. У 20 столітті, робочі місця були менш змінними та більш статичними; 3) Комунікативні навички: У 21 столітті, люди повинні бути здатні ефективно спілкуватися в письмовій та усній формі з колегами з інших країн та культур, а також володіти здатністю до співпраці та колективної роботи. У 20 столітті, такі навички були менш необхідними; 4) Розвиток особистості: У 21 столітті, роботодавці шукають людей, які мають розвинені навички самовдосконалення та самоменеджменту, зокрема, навички управління часом та стресом. У 20 столітті, ці навички були менш цінними. Відбулася зміна парадигми в стилі навчання, яке тепер стало автономним і процесом, що триває все життя.

Індустрія 4.0 є важливою тенденцією в сучасному світі та визначає майбутнє промисловості та робочої сили. Ця революція передбачає використання різноманітних технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей, автоматизація процесів, віртуальна реальність та інші, що дозволяють оптимізувати виробничі процеси та збільшувати продуктивність. Однак, зміна підходу до навчання та роботи не стосується тільки технологій, але й культурно-психологічних змін, що відбуваються в суспільстві. Вимоги до працівників стають все вищими, тому що технології стають складними і потребують спеціальних знань та навичок. Крім того, зростає значення комунікативних та лідерських навичок, адже робочі процеси стають більш інтерактивними та вимагають більшої співпраці між співробітниками. Таким чином, вивчення предметних знань, правильне мислення та вміння лідерства стають ключовими вимогами для працевлаштування в індустрії 4.0. Це вимагає нового підходу до викладання, що орієнтований на підготовку студентів до вирішення складних завдань, співпраці та використання новітніх технологій [2, с. 63].

Студенти, які виростили з цифровими технологіями, мають інші способи мислення та розуміння інформації, ніж батьки або вчителі, які можуть належати до категорії цифрових іммігрантів. Цифрові вихідці, або N-генерація, пристосовані до новітніх технологій, що змінюють спосіб, яким

вони отримують та обробляють інформацію. Однією з найбільших проблем у сучасній освіті є використання застарілої мови та методів викладання вчителями, які можуть бути цифровими іммігрантами. Вчителям потрібно зрозуміти способи мислення та розуміння інформації цифрових вихідців, щоб вони могли ефективно використовувати цифрові технології в навчальному процесі та залучати студентів до навчання [3; 5].

Сучасна освіта повинна бути більш зосереджена на учневі та його потребах. Учень повинен бути в центрі уваги навчального процесу, і навчальна програма повинна бути пристосована до його індивідуальних потреб та здібностей. Одним з ключових елементів сучасної освіти є можливість взаємодії між учнями. Учень має можливість спілкуватися з однолітками, обговорювати теми та задачі, а також взаємодіяти з іншими студентами зі свого курсу. Це не тільки допомагає учням краще зрозуміти матеріал, але й забезпечує взаємну підтримку та співпрацю в навчанні. Крім того, сучасні технології дозволяють учням навчатися у своєму власному темпі та на місці, що для них зручно. Інтернет і мобільні технології дозволяють студентам доступ до різноманітних навчальних ресурсів, що сприяє їхньому самостійному навчанню. Таким чином, сучасна освіта повинна бути націлена на учня та його потреби, забезпечувати можливість взаємодії та співпраці з іншими студентами, а також дозволяти навчатися на місці та бути мобільним у навчанні [4].

Професор Сорден, який є автором статті «Когнітивного підходу до навчального дизайну для мультимедійного навчання», стверджує, що гібридне навчання – це не лише поєднання очного та онлайн-навчання, але й поєднання навчальних методів, які використовують найкращий метод викладання для успішного досягнення мети навчання. Гібридне навчання може містити використання традиційних методів, таких як лекції та практичні заняття, разом з онлайн-матеріалами, інтерактивними завданнями та відеоуроками [5]. Такий підхід дозволяє студентам контролювати навчання, працювати власним темпом та використовувати різні формати навчання. Одним з головних переваг гібридного навчання є те, що воно може забезпечити більш гнучкий та індивідуалізований підхід до навчання. Крім того, використання різноманітних методів та форматів навчання допомагає залучити до навчання різні типи учнів, з різними стилями навчання та індивідуальними потребами [6].

Саморегульоване навчання є важливим елементом ефективного навчального процесу, оскільки воно допомагає учням керувати своїм власним навчанням та досягати більш високих результатів. Вони розглядають різні аспекти саморегульованого навчання, включаючи планування,

моніторинг та регулювання навчальних процесів. Наприклад, вони розглядають використання самооцінки, самоконтролю та самокорекції учнями, а також підтримку вчителя для стимулювання цих процесів [7, с. 90].

Ледвард і Хірата у своїй роботі згадують про те, що з появою нових технологій та змінами в економіці, виробнича модель навчання та викладання поступово змінюється на економіку знань, інформації та комунікацій. У виробничій моделі основними пріоритетами є ефективно виробництво та досягнення максимального прибутку. У такій моделі навчання та викладання спрямоване на підготовку кадрів для конкретних виробничих завдань та процесів [8]. Своєю чергою, економіка знань, інформації та комунікацій передбачає, що знання та інформація стають основними ресурсами для досягнення успіху в економіці. У такій моделі навчання та викладання акцент зміщується на розвиток креативності, критичного мислення та здатності до самостійного навчання. Важливим елементом стає доступ до інформації та комунікації, які допомагають забезпечити постійний розвиток та інновації.

Вчителі повинні мати адаптивне мислення, яке сприймає значним змінам в навчанні та розробляє стратегії для залучення та створення нових знань. Вчителям дійсно потрібно мати адаптивне мислення, оскільки сучасна освіта постійно змінюється, тому вони повинні бути готові до змін і швидко адаптуватися до нових вимог [9]. Це означає, що вчителі повинні бути готові розвивати нові стратегії навчання та використовувати нові технології для створення більш ефективних уроків. Вчителі повинні мати відкрите мислення, яке дозволяє їм досліджувати нові ідеї та методи навчання. У цьому контексті, фіксований настрій може перешкоджати вчителям у досягненні успіху в навчанні. Якщо вчителі вірять, що творчі таланти та здібності людини визначені заздалегідь, вони можуть вважати, що певні учні ніколи не зможуть досягти успіху в навчанні, що призведе до зниження мотивації та невдачі. Натомість вчителям потрібно мати гнучке мислення та вірити, що кожен учень може досягти успіху в навчанні, якщо їм надати необхідну підтримку та можливість для розвитку. Якість уроків значно покращується, коли учитель ставить за мету не просто дати знання, а й зрозуміти потреби, інтереси та рівень розвитку кожного учня. Учитель повинен бути готовий пристосуватися до індивідуальних потреб кожного учня, враховуючи їхній стиль навчання, попередні знання та рівень здібностей. Отже, якщо учитель прагне не тільки до передачі знань, але й до надання стимулу до навчання, то він може стати чудовим учителем, який надихне учнів на досягнення нових висот в навчанні та житті в цілому.

В останні десятиліття методи навчання зазнали суттєвих змін, і одна з цих змін полягає в переході від стилю навчання навчай-призначай-виконуй» до стилю «призначай-виконуй-навчай». Старий стиль навчання, передбачав, що вчитель передає знання учневі, призначає завдання і тестує його знання. Це означає, що учень є пасивним приймачем інформації, а вчитель є активним джерелом знань. Новий стиль навчання, передбачає, що учень має активну роль у своєму власному навчанні. Учитель призначає завдання, які вимагають від учнів самостійного розв'язання проблем, а потім допомагає їм зрозуміти, як це зробити. У цьому методі використовуються різні інтерактивні методи, які допомагають учням активно залучатися до процесу навчання, такі як дискусії, групова робота, проекти, інтерактивні вправи тощо. Основна мета нового стилю навчання полягає в тому, щоб навчити учнів думати самостійно і розв'язувати проблеми, а не просто запам'ятовувати факти. Цей метод дозволяє учням бути активними учасниками у своєму власному навчанні, а також розвивати навички співпраці, комунікації та критичного мислення, що є важливими в житті поза школою.

Висновки і пропозиції. Отже, вчитель має вибрати найбільш відповідний інструмент для створення прогресивного, конструктивістського та гібридного середовища для викладання та навчання. Однак, вибір інструменту повинен залежати від цілей, потреб учасників та доступних ресурсів. Стійкість вчителя також є важливою, оскільки він повинен мати здатність управляти навчальним процесом, підтримувати мотивацію учасників та розвивати їхні знання та навички. Для цього вчитель повинен мати високий рівень професійної компетентності та вміння працювати з різними групами учнів. Крім того, вчитель повинен бути готовий до змін, оскільки навчальне середовище постійно еволюціонує та нові технології стають доступними. Важливо бути відкритим до нових ідей та методів, які можуть допомогти поліпшити процес навчання та заробітку. Отже, вчитель повинен мати гнучкість та високу професійну компетентність для створення успішного середовища викладання та навчання. Відданість і відчуття мети допомагають вчителю зосередитися на потребах учнів і бути спрямованим на досягненні конкретної мети. Контроль і віра у власні можливості допомагають вчителю зберігати контроль над ситуацією і впевненість у своїх знаннях та навичках, а виклик

допомагає зберегти інтерес і мотивацію для досягнення поставленої мети.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі та з'ясуванні ролі вчителя у розвитку компетентностей учнів у 21 столітті, що пов'язано з практичним удосконаленням змісту педагогічної освіти в напрямі збалансованості її складників.

Список використаної літератури:

1. The Future of Jobs Report. World economic forum. 2020. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/771/77179/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf
2. Higher education towards fourth industrial revolution: European and Ukrainian cases. Monograph. Dnipro, 2021. 68 p.
3. Prensky M. Digital natives, digital immigrants part 1. On the Horizon. 2001 Vol. 9. pp.1–6. URL: <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>.
4. Bonk, C. The world is open: how web technology is revolutionizing education. 2011. USA: Jossey-Bass. URL: https://www.researchgate.net/publication/318755838_Bonk_C_J_2011_Prequel_and_Postscript_to_paperback_USA_version_and_Foreword_to_the_Chinese_Edition_The_World_is_Open_How_Web_Technology_is_Revolutionizing_Education_San_Francisco_CA_Jossey-Bass_a_Wiley
5. Sorden, S. Emerging trends in foreign language teaching with information and communication technologies. 2001. URL: <http://www.slideshare.net/ssorden/emerging-trends-in-foreign-language-teaching-with-ict>.
6. Orey, M. Definition of Blended Learning. University of Georgia. 2002. URL: https://textbookequity.org/Textbooks/Orey_Emergin_Perspectives_Learning.pdf
7. Paris, S., Paris, A. Classroom applications of research on self-regulated learning. 2001. *Educational Psychologist*. Vol.36. no.2 pp.89–101. URL: https://doi.org/10.1207/S15326985EP3602_4
8. Ledward, B., Hirata, D. An overview of 21st century skills. Summary of 21st century skills for students and teachers. 2011. URL: https://www.academia.edu/6401875/LifeCollege_Teachers_Awareness_of_the_21st_Century_Learning_Themes_and_Skills_and_Its_Relation_to_Classroom_Teaching_and_Induction_Training
9. Dweck, C. Mindset: The difference between good teachers and great teachers. 2008. New York: Ballantine Books.

Lutsenko O., Seminikhyna N. Professional training of the future teacher in the context of the current education trends

Professional training of teachers is a crucial factor for the successful development of the country's society and culture. To achieve this goal, it is necessary to direct efforts to the constant renewal of pedagogical education, the development of new methods and teaching tools, and provide teachers with access to relevant knowledge and information. The digital society of the 21st century has significantly changed the requirements

for workplaces and employees. Industry 4.0 is an important trend in today's world and defines the future of the industry and the workforce. This revolution involves the use of various technologies, such as artificial intelligence, the Internet of Things, process automation, virtual reality, and others, which allow optimizing production processes and increasing productivity. However, the change in the approach to learning and work is not only related to technologies but also to cultural and psychological changes taking place in society. Employee requirements are increasing because technologies are becoming more complex and require special knowledge and skills.

Modern education is more focused on the student and his needs. The learner should be at the centre of the educational process, and the curriculum should be adapted to his needs and abilities. One of the critical elements of modern education is the possibility of interaction between students. Self-regulated learning is an essential element of an effective learning process because it helps students manage their learning and achieve higher results. The research aims to outline the current trends in education development and the peculiarities of teacher training and preparation for modern societal challenges. To achieve the goal, theoretical research methods were used – analysis, synthesis, interpretation, and generalization. Teachers need an adaptive mindset because modern education is constantly changing, so they must be ready for change and adapt quickly to new demands. Teachers should develop new teaching strategies and use new technologies to create practical lessons. Open thinking of the teacher allows for exploring new ideas and teaching methods. State policy should ensure high-quality professional training of teachers, mainly through the development of higher education, the creation of advanced training programs and other measures.

Key words: *modern education, future teacher, professional training, 21st-century education, digital society.*